Politiek voor de Vrede

Aanbevelingen
voor de verkiezingsprogramma's

Vrouwen voor Vrede &
Women's International League for Peace and Freedom (WILPF)

Inhoud

pag

1 Voorwoord – Politiek voor de vrede

Van geweld naar samenwerken
2 Het voorkómen van gewelddadige conflicten
3 Van defensie naar preventie
4 Vredesmissies en vredesopbouw

Internationale samenwerking
5 Verenigde Naties
6 VN-Programma's
7 De Europese Unie

Defensie en ontwapening
8 Defensiebeleid in Europees verband
9 Conventionele wapens
10 Kernwapens

Economie, gelijkheid en duurzaamheid
11 Globalisering van de economie
12 Economisch beleid en genderbudgeting
13 Nucleaire energie

14 Nawoord – Mensenrechten

15 Citaten en bronnen

16 Wie wij zijn

Politiek voor de vrede

Respect voor mensen en aanpakken op alle fronten

Wij richten ons in deze brochure tot de actieve politieke gemeenschap, die zich voorbereidt op de Tweede-Kamerverkiezingen in 2007. Politieke partijen en bestuurders, gekozen politici en leden zullen zich willen profileren op zaken die recht doen aan de dromen, de verwachtingen en de noden van de mensen in ons eigen land en in de wereldgemeenschap. Het verlangen naar vrede is groot en duidelijk. Is het voor velen alleen nog maar een droom? Een terechte verwachting? Een blijvende en bittere noodsituatie?

Wij zijn vrouwen met een lange ervaring in bewust denken en handelen op het terrein van oorlog en vrede. Wij noemen twaalf onderwerpen in vier thema's, die thuishoren in het hart van een waarachtige vredespolitiek:
- *van geweld naar samenwerken*
- *internationale samenwerking*
- *defensie en ontwapening*
- *economie, gelijkheid en duurzaamheid*

Wij dringen er bij politieke partijen en politici op aan dat zij deze thema's, met onze aanbevelingen, bestuderen en in hun verkiezingsprogramma verwerken. En bij de hand houden op tijden dat deze programma's geconcretiseerd gaan worden in de regering en het parlement.

Vrede is niet los te koop. Vrede raakt alle aspecten van het persoonlijk en maatschappelijk leven. Het berust op rechten, op voedsel en water, op betrokkenheid, op ontwapening, op aanspreekbaarheid van bestuurders en meer. Op elk aspect zien wij hier en elders urgente vraagstukken die politieke moed tot oplossing vereisen. Die moed kan berusten op vertrouwen in mensen en respect voor de mensenrechten – begin en einde van deze brochure.
Wij geven op veel plekken aan, dat wij een groot vertrouwen hebben in de internationale samenwerking zoals die door de Verenigde Naties wordt aangestuurd. Feilbare samenwerking, dat wel, maar er is geen andere weg. Dat is onze rode draad.

Vrouwen voor Vrede
Women's International League for Peace and Freedom, afdeling Nederland

juni 2006

Het voorkómen van gewelddadige conflicten

Vrede heeft de mensen nodig

Waar onrecht en onveiligheid heerst groeit de kans op conflicten en het risico van gewelddadige pogingen om die op te lossen, in oorlogen tussen en binnen staten. Door het versterken van bestaande structuren voor een vreedzame oplossing van conflicten kan oorlog worden voorkomen. Het gaat daarbij om de veiligheid van volken binnen staten en het internationaal recht tussen staten. Oorlogen worden voorbereid en gevoerd vanwege staatsveiligheid en staatsbelangen, maar duurzame vrede kan alleen bereikt worden door uit te gaan van het begrip *human security,* waarin de veiligheid van mensen even belangrijk is als de veiligheid van staten.

Het voork_men van geweld vraagt om een brede agenda en om vreedzame middelen. De VN is op dit gebied de belangrijkste instantie en heeft de meeste mogelijkheden en ervaring. Om die reden zou het goed zijn als Nederland de VN als de hoeksteen van het buitenlands beleid zag, in plaats van de NAVO zoals geschreven staat in de rijksbegroting 2006. Daarnaast is de Organisatie voor Vrede en Veiligheid in Europa (OVSE) belangrijk, vanwege haar prestaties als regionale organisatie op het gebied van democratie, mensenrechten en conflictpreventie.
Vrede in de breedste betekenis omvat veel meer dan de afwezigheid van een gewelddadig conflict. Het omvat het respecteren van mensenrechten, goed bestuur, toegang van allen tot opleiding en gezondheidszorg, werkgelegenheid en een veiligheidsnet voor kwetsbare mensen.
Elke stap in deze richting is een stap ter vermindering van armoede, vermindering van stromen van vluchtelingen en migranten en vermindering van oorlogen.

Wij dringen er bij politieke partijen en politici op aan

- dat zij de VN erkennen als hoeksteen van het veiligheidsbeleid, in plaats van de NAVO;
- dat zij een Nederlands onderzoeks- en actieplan voor de vrede opstellen, met het oog op het tot stand komen van coherentie in het beleid van alle ministeries ten gunste van het terugdringen van geweld.

Van defensie naar preventie

Een bevrijdende cultuuromslag

De afgelopen honderd jaren waren de bloedigste in de geschiedenis van de mensheid. Er vielen talloze slachtoffers, gemeenschappen werden verwoest en er werden miljarden dollars uitgegeven aan wapens. Geld, dat niet voor ontwikkeling kon worden gebruikt. Tegelijkertijd zijn in die jaren een aantal positieve ontwikkelingen op gang gebracht. Ontwikkelingen gericht op het voork_men van gewapende conflicten evenals het duurzaam oplossen ervan. Immers veel conflicten blijven doorsudderen omdat voorbij wordt gegaan aan de achterliggende oorzaken. De VN-vrouwenconferenties met als motto *'Gelijkheid, Ontwikkeling en Vrede'* hebben aan dit inzicht een belangrijke bijdrage geleverd. Duurzame vrede is verbonden met 'ontwikkeling' en 'gelijkheid'. Een belangrijke mijlpaal was Resolutie 1325 over V*rouwen, Vrede en Veiligheid* (VN-Veiligheidsraad, 2000). Internationaal is nu erkend dat vrouwen recht op bescherming hebben ten tijde van oorlog en gewapende conflicten en niet langer mogen worden buitengesloten als vredesonderhandelaars. Tevens wordt de belangrijke rol van vrouwen erkend bij het voork_men van gewelddadige conflicten. Ook het instellen van het Internationaal Strafhof is een positieve ontwikkeling met tegelijkertijd een preventieve werking. Op uitnodiging van Kofi Annan is een wereldwijd samenwerkingsverband van ngo's erin geslaagd een 'Wereldwijde Actieagenda ter Voorkoming van Gewelddadige Conflicten' (2005) op te stellen (zie p. 6).

Al deze ontwikkelingen hebben gemeen dat er een cultuuromslag nodig is. 'Oorlog zit tussen de oren, maar vrede ook'. Nodig is dat ook regeringen deze omslag maken en een structuur ontwikkelen die de nadruk legt op het tijdig ingrijpen bij een dreigend conflict.

Wij dringen er bij politieke partijen en politici op aan

- dat zij de uit 2001 daterende nota inzake conflictpreventie door een nieuwe vervangen, waarin de noodzaak van de hiervoor beschreven cultuuromslag wordt onderkend en waarin o.a. opgenomen wordt: uitvoering van Resolutie 1325, inschakelen van burgervredeswerk, afstemming van de verschillende departementen inzake conflictpreventie en demilitarisering van vredesmissies;
- dat zij initiatieven van burgers stimuleren en een gegevensbank (doen) maken met namen van burgers die inzetbaar zijn voor deelname aan burgervredesmachten;
- dat zij subsidies bepleiten voor de opleiding en training voor burgervredeswerk.

Vredesmissies en vredesopbouw.

"Na elke oorlog moet iemand opruimen"
Wislawa Szymborska

Na de beëindiging van een gewelddadig conflict begint het herstel van de samenleving: de terugkeer, demobilisatie en ontwapening van militairen, terugkeer van vluchtelingen, herstel van kapotte wegen en huizen, het voorbreiden van verkiezingen, een rechtssysteem en een eigen politiemacht. Hierbij zijn humanitaire en ontwikkelingsorganisaties en de lokale bevolking actief.
Een militaire vredesmissie is geroepen om de veiligheid te bewaren. Tussen militaire en civiele organisaties (Cimic) is samenwerking nodig, willen ze elkaar niet voor de voeten lopen. Het is ongewenst dat militairen zelf de wederopbouw uitvoeren en de neutraliteit van civiele hulpverleners mag niet in gevaar komen.
Het is een vrede-bevorderende maatregel in zichzelf, als vrouwen bij missies en vredesonderhandelingen betrokken zijn. In Resolutie 1325 staat, dat vrouwen en hun ervaringen bij alle aspecten van vredesonderhandelingen, ontwapening en wederopbouw moeten meetellen**.** In maatschappijen waarin vrouwen in het parlement vertegenwoordigd zijn, bestaat minder geweld. Vrouwen moeten in vredesmissies worden benoemd, evenals in functies van speciale vertegenwoordiger van de secretaris-generaal. Bij vredesoperaties en wederopbouw van een samenleving moeten de bijdragen van de vrouwenorganisaties worden erkend en mogelijk gemaakt. En bij verkiezingen na een oorlog moeten vrouwen kiezen en gekozen kunnen worden. Uitgezonden militairen dienen opgeleid te worden in het herkennen van de speciale oorlogsgevolgen voor vrouwen. Systematische verkrachtingen van vrouwen moeten als oorlogsmisdaad worden bestraft.

Wij dringen er bij politieke partijen en politici op aan

- dat zij erop toezien dat er bij vredesoperaties mogelijkheden worden geschapen voor inzet van burgers en voor civiel-militaire samenwerking;
- dat zij garanderen dat er voldoende tijd en middelen zijn voor de vredesopbouw na een oorlog, zodat wordt voorkomen dat vredesmissies abrupt worden afgebroken en bereikte resultaten worden tenietgedaan;
- dat zij ervoor zorgen dat er goede voorlichting gegeven wordt aan Nederlandse deelnemers van vredesmissies over correct gedrag jegens de burgerbevolking, met name jegens vrouwen;
- dat zij garanderen dat Resolutie 1325 bij de voorbereiding en uitvoering van vredesoperaties wordt uitgevoerd;
- dat zij vanuit Nederland de ervaringen met civiel-militaire samenwerking evalueren en de bevindingen ter kennis brengen van het nieuw opgerichte *Peace Building Commission* van de VN*,* zodat daar beleid kan worden geformuleerd dat in toekomstige missies zal worden toegepast.

Verenigde Naties

Uitdagend en onmisbaar

De VN is de enige organisatie van staten, die werkt aan alle grote wereldproblemen: vrede en veiligheid, mensenrechten, ontwikkeling en milieu. De preambule van het Handvest van de VN (zie p.15) is de basis. Steun aan de VN is van primair belang voor internationale én nationale zaken.

De hervormingen van de VN en de Veiligheidsraad
De Nederlandse regering en die van andere lidstaten hebben actief geprobeerd wijzigingen in de werkwijze van de VN door te voeren. Bijzonder punt van aandacht is daarin de uitbreiding en democratisering van de Veilgheidsraad. Door tegenwerking van de permanente leden van de raad is daar weinig van terecht gekomen. Leden van de VN hebben aan de Veiligheidsraad de verantwoordelijkheid toebedeeld voor het instandhouden van internationale vrede en veiligheid (Handvest art. 24). De raad heeft het recht specifieke middelen te gebruiken voor het uitoefenen van zijn taken onder het mandaat van het Handvest. Een beslissingsorgaan op het hoogste niveau binnen de VN mag niet anders dan democratisch zijn. De Veiligheidsraad is dit echter niet. De vijf permanente leden hebben buitensporig veel macht door hun vetorecht. Ook is het aantal staten dat zitting heeft in de Veiligheidsraad bijzonder laag (15 op 191). Deze samenstelling is sterk verouderd en verre van democratisch.

Internationaal recht en mensenrechten
De VN draagt intensief bij aan de ontwikkeling en de implementatie van het internationaal recht en de mensenrechten. Markante voorbeelden zijn het Internationaal Gerechtshof (ICJ), het Internationaal Strafhof (ICC) alsook de Resolutie 1325 (*Vrouwen, Vrede en Veiligheid*). Artikel 90 van onze Grondwet stelt, dat de regering de ontwikkeling van de internationale rechtsorde bevordert. Dit vereist het actief bevorderen van de implementatie van uitspraken, zoals bijv. van het ICJ inzake de ‘muur’ van Israel rond Palestina en inzake kernwapens.

Wij dringen er bij politieke partijen en politici op aan
- dat zij garanderen dat de Nederlandse regering zich blijft inspannen om hervormingen doorgevoerd te krijgen, in samenwerking binnen de EU;
- dat zij alert zijn op de implementatie van art. 26 van het Handvest, inzake een stelsel van wapenbeheersing;
- dat het internationaal recht als primair aandachtspunt in alle internationale verdragen en samenwerkingscontacten wordt verwerkt en bewaakt;
- dat de achterstand in kennis over de VN in het onderwijs weggewerkt wordt, opdat het belang van de VN in ons land levend wordt gehouden.

VN-programma's

Afspraken die ertoe doen

De Millennium-ontwikkelingsdoelen
Van de 15 jaren voor het bereiken van de millenniumdoelstellingen zijn er in 2007 al zes verstreken. Teveel ligt nog in een te ver verschiet.

Wij dringen er bij politieke partijen en politici op aan

- dat zij garanderen dat de Nederlandse regering de milleniumdoelen onverkort blijft invoeren in haar buitenlands- en ontwikkelingsbeleid;
- dat steun wordt gegeven aan de ngo's die aan de implementatie van de doelen werken, zowel op nationaal als op internationaal niveau;
- dat uiterste zorg uitgaat naar de urgentie van de toegang tot water als een publiek recht en het afwijzen van privatisering van de watervoorziening.

Het Decennium voor een Cultuur van Vrede en Geweldloosheid voor de Kinderen van de Wereld
Het VN-Decennium is in 2007 over de helft van de tijd. Ondanks de vele inspanningen van ngo's heeft de Nederlandse regering geen enkele actie ondernomen. Bij de instelling van dit decennium werd als eerste stap aangeraden dat de parlementen van de VN-lidstaten een nationale commissie instellen voor een Cultuur van Vrede en Geweldloosheid, als aanspreekpunt voor initiatieven en de financiering daarvan.

Wij dringen er bij politieke partijen en politici op aan

- dat zij alsnog en met spoed een sterke Nationale Commissie instellen, opgenomen in de portefeuilles van hiertoe samenwerkende bewindslieden van Buitenlandse en Binnenlandse Zaken.

Global Action Agenda (GAA)
Na de vaststelling van de GAA in 2005 heeft de Nederlandse coalitie *People Building Peace* voortvarend een manifest opgesteld met kernpunten, die ook elders in deze tekst ter sprake komen: 'Voorkomen is beter…', 'Een cruciale rol voor maatschappelijke organisaties' en 'Investeren in een toekomst zonder geweld'.

Wij dringen er bij politieke partijen en politici op aan

- dat er bij de uitvoering van deze agenda een betere coördinatie komt tussen de VN, de regering en maatschappelijke organisaties.

De Europese Unie

Een geslaagd vredesproject

Wij zien de totstandkoming van de Europese Unie als een geslaagd vredesproject en zijn blij met de uitbreiding van de Unie met de landen uit Midden- en Oost-Europa. Wel moeten meer zaken op nationaal niveau geregeld kunnen worden. Daarom dient het parlement de mogelijkheid te hebben om te controleren of het subsidiariteitsprincipe, dat zegt dat overheidsmaatregelen genomen worden op het laagst mogelijke niveau, goed wordt toegepast.
De Europese regelgeving, die in Nederlandse regelgeving moet worden omgezet, maakt deel uit van de nationale rechtsorde. Daarmee hoort zij tot het terrein van het binnenlands bestuur en verdient derhalve de constante aandacht van het Nederlandse parlement. We steunen daarom het plan van de Europese Commissie, die alle voorstellen voor EU-wetten en andere Europese documenten aan de nationale parlementen wil toesturen. Aldus zal het debat op nationaal niveau in betekenis toenemen. Om optimale transparantie te garanderen moeten ministers vooraf aan het parlement verantwoording afleggen over standpunten die zij in de Raad van de Europese Unie zullen innemen. Ook zou het nationale parlement de banden met het Europese parlement moeten aanhalen om effectief te reageren op toekomstige besluiten op Euro-pees niveau. Voorts zou het Europees parlement medezeggenschap moeten krijgen over het gehele wetgevingsgebied en zeggenschap over het gehele budget.
De Europese Unie is een invloedrijke partner in de mondiale samenleving, die haar invloed kan gebruiken om wereldwijde veiligheid en rechtvaardigheid te bereiken. De EU zou het voorkómen van conflicten en de ontwikkeling van niet-militaire strategieën tot het belangrijkste onderdeel van het buitenlands beleid moeten maken. In november 2003 kwam de Algemene Raad overeen dat de EU de analyse van de oorzaken van conflicten tot prioriteit zou maken en strategieën zou ontwerpen waarin hulp, wederopbouw, ontwikkeling en *good governance* ten dienste staan aan vredesopbouw. Daarbij kunnen burgerinitiatieven betrokken worden. Beleidsmatige steun kan komen van het Europese Cimic-beleid.

Wij dringen er bij politieke partijen en politici op aan

- dat zij in de Tweede Kamer een speciaal secretariaat formeren dat de kamerleden ondersteunt bij alle onderwerpen van nationale menings- en besluitvorming over Europese zaken;
- dat zij steun geven aan de totstandkoming van een Europese burgervredesmacht, cf de oproep van het Europees Parlement (1996);
- dat zij streven naar de oprichting van een Europees agentschap voor het voorkomen van gewapende conflicten, parallel aan het Europees Defensie agentschap.

Defensiebeleid in Europees verband

Gewapend optreden? Nee, tenzij…

Het is wenselijk dat Nederland op het gebied van het buitenlands en defensiebeleid samenwerkt in het kader van de EU en een collectieve verdedigingsclausule aanneemt die bepaalt dat een aanval tegen één een aanval tegen allen is. Zo'n clausule stond in de ontwerp Europese grondwet.
Gewapend optreden kan naast verdediging alleen op verzoek van de Verenigde Naties. Die zijn immers opgericht om de internationale vrede en veiligheid te handhaven. De VN kunnen alleen geloofwaardig blijven als de lidstaten zich aan de afspraken houden.
Het Gemeenschappelijk Buitenlands- en Defensiebeleid is een intergouvernementeel beleid. Dat betekent dat de nationale staten zelf de beslissingsbevoegdheid houden over het inzetten van gewapende eenheden. In ons land zou het parlement daarover het instemmingsrecht moeten hebben, zoals in Duitsland het geval is.

De Europese landen werken samen bij het aanschaffen van materiaal. Zij kunnen alleen geloofwaardig blijven als zij dat doen op basis van het VN-mandaat en VN-*charter*. Dat heeft ook invloed op de materiële en technische vraagstukken. De *European Defence Agency* (EDA), opgezet in 2004, heeft echter tot opdracht: "het versterken van Europa's wapenindustrie met strategische technologieën voor defensie en veiligheidstroepen in de toekomst en het promoten van een internationale competitieve Europese markt voor defensiemateriaal". Dit maakt EDA tot een krachtig lobbyinstrument voor het bevorderen van de wapenindustrie. Maar het aanbod van meer en moderne wapens bevordert ook de vraag ernaar. Dat is niet in overeenstemming met het voornemen van de EU om de controle op wapenexport te versterken. De minister van defensie heeft voorgesteld wapens aan te schaffen om in het hoogste geweldsspectrum te kunnen opereren, zonder dat vooraf vastgesteld is of dat gewenst is voor het verdedigen van Europa of het optreden in VN-verband. Het defensiebeleid moet niet worden bepaald door de mogelijkheden die bewapening biedt, maar door een op vredestaken gericht buitenlands beleid.

Wij dringen er bij politieke partijen en politici op aan

- dat zij bewaken dat militairen alleen worden ingezet bij verdediging van het eigen grondgebied en landen waarmee een collectieve verdedigingsclausule bestaat of op verzoek van de VN;
- dat zij instemmingsrecht eisen voor elk gewapend optreden buiten de grenzen en daartoe initiatieven nemen tot wijziging van de Grondwet;
- dat zij de aanschaf van wapens en wapensystemen beoordelen op de eisen die de politiek aan defensie stelt.

Conventionele wapens

Alle wapens onder controle

Over de verschrikkingen van het gebruik van conventionele en vooral van zogenoemde 'kleine wapens' – ruim 600 miljoen in omloop - kunnen we kort zijn.
De gemakkelijke beschikbaarheid van deze wapens leidt tot schendingen van mensenrechten, wakkert conflicten aan en ondermijnt de ontwikkeling van landen. Elke minuut sterft iemand door wapengeweld. De gevolgen voor vrouwen, kinderen en kindsoldaten zijn onvoorstelbaar. Zowel staten als legale en illegale handelaren maken zich schuldig aan onverantwoordelijke handel, in het nauw verbonden complex van wapens, drugs en mensen. De geldstroom ten behoeve van de productie van en handel in wapens is gigantisch en onrechtvaardig ten opzichte van de bestrijding van armoede.

Wapens kúnnen legitiem gebruikt worden om de veiligheid van burgers te garanderen. Voor verantwoord gebruik is controle op de handel noodzakelijk. Deze controle is nu gebrekkig. De Nederlandse regering baseert haar exportbeleid voornamelijk op de EU-gedragscode. Deze code bevat criteria inzake de bescherming van mensenrechten en humanitair recht, maar er bestaan vrijwel geen sancties voor de staten die de afspraken overtreden. Zo vonden de laatste jaren vanuit Europa nog altijd leveringen aan Sudan plaats!
Nederland fabriceert ook onderdelen van wapens, is doorvoerland en heeft onvoldoende zicht op de gebruikers. Niet het belang van de eigen industrie en transportsector, maar de handhaving van de internationale rechtsorde en van vrede en veiligheid moet prioriteit hebben.
De verspreiding van conventionele wapens moet gestopt worden. De mogelijkheden daartoe liggen in het nog steeds omstreden ontwerp voor het *Arms Trade Treaty*, (ATT) waarin staten verplicht worden tot verantwoord handelen in wapens, wapenonderdelen, ondersteunende technologie en andere expertise. Levering mag niet plaatsvinden bij risico's van schending van internationaal recht, mensenrechten, genocide en misdaden tegen de menselijkheid.

Wij dringen er bij politieke partijen en poltici op aan

- blijven pleiten voor de totstandkoming van een juridisch bindend *Arms Trade Treaty*;
- dat zij steun geven aan en samenwerken met ngo's die zich daarvoor inspannen;
- dat zij zich inspannen om de EU-gedragscode juridisch bindend te doen verklaren;
- dat zij de registratie en melding van wapenhandel in Nederland als doorvoerland doen verbeteren.

Kernwapens

Openheid, een eerste vereiste

Het is de bittere actualiteit van dit moment, dat het erop lijkt dat kernwapens geaccepteerd zijn als onderdeel van de bewaping. De discussie is verschoven van 'wel of geen' naar 'hoe voork_men we verdere verspreiding'.In 1945 vielen de nucleaire bommen van de Verenigde Staten op de Japanse steden. Na 1945 produceerden Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, de USSR en China – 'overwinnaars' van de Tweede Wereld-oorlog – hun kernwapens.
In 1970 sloten 187 staten, waaronder de kernwapenstaten en ook Nederland, het Non-Proliferatieverdrag. In artikel 6 staat, dat de kernwapenstaten zich verbinden tot onderhandelingen met als doel volledige kernontwapening onder strenge en -doeltreffende internationale controle. De vijf kernwapenstaten behielden hun kernwapens. De andere zagen van productie af. Zij kregen toegang tot de nucleaire kennis, te gebruiken voor niet militaire doeleinden.
In 2005 mislukte de toetsingsconferentie van het verdrag. De kernwapenstaten houden zich niet aan de afspraken tot onderhandelingen over volledige kernontwapening. Buiten de kernwapenstaten bezitten inmiddels ook India, Pakistan, Israel (die het NPV niet tekenden) en Noord Korea (stapte uit het verdag) kernwapens.
De NAVO vatte het kernwapen aanvankelijk op als middel tot dreiging en afschrikking. De nucleaire doctrine van de NAVO spreekt nu van de mogelijkheid om als *eerste* kernwapens in te zetten tegen staten die massavernietingswapens ontwikkelen of gaan inzetten.
Buiten de Franse, Engelse en Russische kernwapens heeft Europa in vijf landen (waaronder Nederland) ook kernwapens van de Verenigde Staten op zijn grondgebied staan. De NAVO legt deze gastlanden een zwijgplicht op. Ze zijn in ons land in Volkel wel ontdekt. Deze kernwapens – dertien keer zo sterk als de bom op Hiroshima – staan onder NAVO-bevel. Nederlandse piloten zijn hiervoor opgeleid en de Nederlandse vliegtuigen staan klaar. In het parlement wordt hierover niet gediscussieerd.
De politiek moet de moed opbrengen om de kernwapens hoog op de agenda te zetten en de burgers in te lichten. Wij zullen politici en onszelf de kernvraag stellen: welke problemen worden met kernwapens opgelost en waar dienen ze voor?

Wij dringen er bij politieke partijen en politici op aan

- dat zij in NAVO-verband eisen – met NAVO-landen en andere gastlanden – dat de wapens van de VS van hun grondgebied worden verwijderd;
- dat zij in NAVO-verband eisen dat de nucleaire doctrine – en daarmee de mogelijkheid om als eerste nucleaire wapens te gebruiken – vervalt.

Globalisering van de economie

Gedeelde verantwoordelijkheid

Wereldhandel
In de Wereldhandelsorganisatie, WTO, wordt aan een systeem van vrijhandel gewerkt. Daarin worden alle maatregelen om de eigen economie te beschermen gezien als handelsbelemmeringen. Het motto is: vrijhandel is goed voor allen. Deze vrijhandel is echter niet goed voor mensen die tegen hongerlonen en onder slechte arbeidsomstandigheden werken op plantages of fabrieken die consumptiegoederen voor het rijke Westen produceren. In deze concurrentieslag worden vaak mensenrechten geschonden. De Mensenrechtencommissie van de VN stelde een gedragscode voor het bedrijfsleven op, waarin zaken als kinderarbeid, ongezonde werkomstandigheden en armzalige lonen verboden worden: *Normen over de Verantwoordelijkheid van Transnationale en Andere Ondernemingen op het gebied van Mensenrechten.*

Exportkredieten
De schulden van ontwikkelingslanden aan ontwikkelde landen ontstaan onder andere door kredietverlening bij exporttransacties en wapenverkopen. De kredieten die Nederlandse banken aan de buitenlandse koper verlenen worden bij de Nederlandse overheid verzekerd. De exporteur krijgt zijn geld grotendeels terug als de boel fout gaat bijvoorbeeld door oorlog, politieke omwentelingen of onstabiele monetaire positie. Gezien de omvang van de exportkredietschulden van ontwikkelingslanden verdient het voorkómen van deze schulden veel meer aandacht. Het gaat in de eerste plaats om de manier waarop door Nederland bepaald wordt of een land al dan niet voor een exportkrediet in aanmerking komt (landenlijst), en hoe de hoogte van het plafond per land wordt vastgesteld. Het is onduidelijk hoe de belangen van exporteurs afgewogen worden tegen de belangen van duurzame ontwikkeling van ontvangende landen.

Wij dringen er bij politieke partijen en politici op aan
- dat zij zorgen dat Nederland zich inspant om de gedragscode voor ondernemingen internationaal in bindende afspraken vast te leggen;
- dat zij in Nederland de initiatieven op het gebied van eerlijke productie en handel stimuleren en een certificaat vereisen dat de importeur en de consument garandeert dat de mensenrechten zijn gerespecteerd;
- dat zij *transparancy* en openbaarmaking van de informatie over exportkredietverzekeringen eisen, expliciet over toepassing van mensenrechtencriteria en uitsluiting van wapenaankopen;
- dat zij meewerken aan de totstandkoming en de uitvoering van schuldverlichtingsprogramma's.

Economisch beleid en gender budgeting

Met standaardrekenen komen we er niet – hoe wel?

Theorieën en modellen
Het economische beleid in Nederland steunt in hoge mate op berekeningen van het Centraal Plan Bureau (CPB). Dit bureau hanteert economische theorieën en modellen. De werkelijkheid is echter veel complexer dan deze modellen doen voorkomen. Zo wordt voor het gemak aangenomen dat er op de meeste markten voor goederen en diensten volledige concurrentie heerst en dat er sprake is van vrije toetredingop deze markten. De theorie gaat ook uit van de eindeloze beschikbaarheid van zgn. 'vrije goederen' (lucht en water) en grondstoffen.
De huidige economische groei bedreigt grote delen van de wereldbevolking in hun bestaan en voortbestaan. Worden wel de juiste criteria gebruikt voor het vaststellen van economisch succes? Het Bruto Nationaal Product als maat kan een toename van inkomen registreren als een land wordt opgenomen in de wereldeconomie, hoewel de mensen in werkelijkheid slechter af zijn. Betere criteria voor succes zijn opleiding en gezondheidszorg, de veiligheid en autonomie van vrouwen, zekerheid van voedselvoorziening en toegang tot drinkwater. In dit licht is het belangrijk om te kijken naar bij de manier waarop het CPB economie bedrijft. Daarvoor moeten alternatieven worden ontwikkeld.

Gender budgeting: begroten vanuit het gelijkheidsperspektief
De intentie van begroten is het beleid - lokaal, regionaal en nationaal - om te zetten in praktische maatregelen. Het is daarom van belang om bij verdeling van gelden door overheden te controleren, of de gelijkheid m/vr ook is meegenomen in die verdeling. Door gender (dit is het letten op het maatschappelijke verschil tussen vrouwen en mannen) toe te passen in de begroting komt de andere helft van de samenleving ook in beeld. Hierdoor kunnen budgetten doelmatiger en gerichter worden benut. Grof geschetst gaat het om: 1. het verzamelen van (statistische) data. Gegevens moeten altijd en op elk onderwerp op de persoon worden onderscheiden. Hiermee kan beter in kaart worden gebracht welk effect het beleid heeft op burgers; 2. de analyse, controle en bijstelling van begrotingen.

Wij dringen er bij politieke partijen en politici op aan
- dat zij besluiten tot de oprichting van een studiecentrum dat zich richt op het ontwikkelen van nieuwe modellen, waarin rekening gehouden wordt met de gevolgen van het Nederlands economisch handelen voor het milieu en de leef- en arbeidsomstandigheden wereldwijd;
- dat zij de methode van het gelijkheidsbeginsel doen invoeren bij alle lokale, regionale en nationale overheden.

Nucleaire energie

Kosten en lasten boven tafel

Om duidelijk te beginnen: kernenergie is als bron van electriciteitsproductie niet effecteif en niet economisch rendabel. Wie daar wel van overtuigd is werkt met een onvolledige boekhouding van kostenposten en ecologische lasten.

De kostenposten

Bij de uraniumwinning: alle kosten van vervuiling en verrijking. De kosten van opslag en van (de gevolgen van) de emissie van kooldioxyde en radioactiviteit.

Bij bouw en functioneren van centrales: de bouw, de aansprakelijkheid van de staat bij ongelukken en de ontmanteling van verouderde centrales.

Toekomstige kosten: uranium is geen hernieuwbare bron. Rijke ertslagen raken op de duur uitgeput, er moet dieper worden gedolven, het erts en dus de energie wordt duurder.

Al deze kosten moeten worden berekend bij de keuze voor kernenergie voor lectriciteitsproductie.

De ecologische lasten

Kernenergie veroorzaakt problemen waar de mensheid nog geen oplossing voor heeft of de risico's van kan inschatten, zoals plutonium in handen van kwaadwillenden, opslag van radioactief afval, vervoer van radioactief materiaal. Kernenergie 'op zich' is schoon, maar de winning van uranium, de verrijking en de opslag van ertsresten en radioactief slib (thorium 230 en radium) levert enorme vervuiling, onveiligheid en onkosten.

Kernenergie is niet de oplossing voor het klimaatprobleem noch voor het energieprobleem. Die oplossing ligt in de politieke wil om minder energie-verbruik/misbruik te stimuleren én duurzame energie te ontwikkelen: wind- en zonne-energie, aardwarmte, waterkracht, getijdenkracht, biomassa. Op korte termijn kan warmtekrachtkoppeling worden toegepast om fossiele brandstof zó te gebruiken dat er minder broeikasgas vrijkomt.

Het ontwikkelen van kernenergie is vele malen duurder dan het ontwikkelen van duurzame opwekking van energie. Er is bovendien een publiek draagvlak voor duurzame energie. Het is de plicht en taak van de overheid om onbevooroordeelde informatie en argumenten te geven of te laten geven.

Last but not least, kerncentrales leveren de grondstof voor kernwapens.

Wij dringen er bij politieke partijen en politici op aan

- dat zij alle opties voor duurzame energie analyseren, gebruikmakend van de vele beschikbare deskundige instituten en personen;
- dat zij zich in de energiepolitiek laten leiden door de gedachte, dat we slechts één aarde hebben, voor nu en later, en niet door succes op korte termijn, Europese trends of economische belangen.

Mensenrechten

"Freedom means the supremacy of human rights everywhere.
Our support goes to those who struggle to gain those rights and keep them".
Franklin D. Roosevelt

In de voorgaande hoofdstukken is regelmatig een onderwerp van mensenrechten aan de orde gesteld. Hoe zou dat anders kúnnen… En ook hierbij komt de VN direct ter sprake.
Kort voor het verschijnen van deze brochure is de nieuwe VN-Mensenrechtenraad van start gegaan. Aan Nederland is daarin een zetel toegewezen. De toekomstige Nederlandse vertegenwoordiger in de VN-Mensenrechtenraad verdient alle steun om – gedragen door de Nederlandse samenleving – alert en onvervaard de schendingen van mensenrechten aan de orde te stellen en ervoor zorg te dragen dat de internationale gemeenschap haar verantwoordelijkheid neemt.
Wij durven te zeggen, dat ons land daarvoor gekwalificeerd en bereid is, vanuit een traditie van overtuiging, betrokkenheid en kundige mensen.

Dat wil niet zeggen, dat ons land in de afgelopen jaren niet in gevarenzones terechtgekomen is. De druk op het strafrecht maakt ons ongerust, evenals de maatregelen ten opzichte van onveiligheid en terrorisme, het soms stuitende islamdebat en de hardheid waarmee de uitvoeringsbepalingen van het vreemdelingenbeleid worden toegepast. Het Europees Gerechtshof heeft erop gewezen, dat ons land volgens het Verdrag voor de Rechten van het Kind onder de maat komt bij de zorg voor kinderen van asylzoekers in detentiecentra.
Dit alles wordt mogelijk versterkt door de uitbreiding van en de integratie binnen Europa. Niemand hoeft zich te schamen over de grote verwarring, die voortkomt uit de veelheid van tradities en culturen en de ondoorzichtigheid van machts- en krachtsverhoudingen. Maar het zou onverteerbaar zijn, als niet met urgentie wordt gezocht naar samenwerkingsverbanden en instrumenten om de schendingen van mensenrechten in Europa te signaleren, te onderzoeken en te openbaren en aan veroordeling en herstel te werken. Wij denken in het bijzonder aan de handel in vrouwen en kinderen. Wij hopen daarom op spoedige besluitvorming over het ontwerp-verdrag voor het *European Agency for Fundamental Rights*. Ook voor Europa verwachten wij dat Roosevelts woorden in praktijk gebracht zullen worden.

Citaten en bronnen

De preambule van het Handvest van de Verenigde Naties:

> *"WIJ, VOLKEN VAN DE VERENIGDE NATIES,*
> *vastbesloten komende geslachten te behoeden voor de gesel van de oorlog, … en te dien einde verdraagzaamheid te betrachten en in vrede met elkander te leven als goede naburen, en onze krachten te bundelen ter handhaving van de internationale vrede en veiligheid, en door het aanvaarden van beginselen en het invoeren van methodes te verzekeren, dat wapengeweld niet zal worden gebruikt behalve in het algemeen belang, … HEBBEN BESLOTEN ONZE INSPANNINGEN TE VERENIGEN OM DEZE DOELEINDEN TE VERWEZENLIJKEN."*

Franklin D. Roosevelt, *Four Freedoms Speech, 1 januari 1941*

Wislawa Szymborska, *Einde en begin,* in 'Einde en begin', Amsterdam 1999

De VN, vrede en ontwikkeling: *www.undp.org* *www.un.org/largerfreedom*

Het Global partnership for the prevention of armed conflict: *www.gpppac.net*

Het Decennium voor een Cultuur van Vrede en Geweldloosheid voor de Kinderen van de Wereld (2000): *www.decade-culture-of-peace.org*

De Millenniumverklaring van de VN (2000): *www.millenniumdoelen.nl*

De Global Action Agenda van de VN (2005): *www.peoplebuildingpeace.nl*

Deelname van vrouwen en vredesopbouw: *www.peacewomen.org*

Meta Economische Verkenningen: *www.x-y.nl*

Conventionele wapens/ontwapening: *www.iansa.org* *www.controlarms.org*

Kernwapens/ontwapening: *www.reachingcriticalwill.org*

Kernenergie: *www.tegenstroom.nl*

Europese defensie: *www.isis-europe.org*

Europa en mensenrechten: *www.europarl.europa.eu/oeil*

Stichting Gender Budgeting Promotion: e-mail *whatsinabudget@yahoo.de*

Vrouwen voor Vrede
zet zich in om te bereiken dat
- welvaart en welzijn rechtvaardig zijn verdeeld en het milieu wordt ontzien;
- mensen, mannen én vrouwen, ongeacht afkomst, huidskleur, levensbeschouwelijke of maatschappelijke achtergrond gelijkwaardig worden behandeld;
- conflicten niet met wapens worden beslecht, maar geweldloos aan de onderhandelingstafel worden opgelost.

Vrouwen voor Vrede werkt in plaatselijke groepen en andere (interculturele) ontmoetingen, gericht op studie, voorlichting en actie, in nauwe samenwerking binnen de nationale netwerken van vredes- en ontwikkelingsorganisaties.

Women's International League for Peace and Freedom, WILPF,
wordt gevormd door 34 landenafdelingen wereldwijd. Zij willen op geweldloze wijze werken aan de broodnodige veranderingen, waardoor ieder mens waar ook ter wereld de mogelijkheid heeft te voorzien in haar of zijn levensbehoeften. Doelstellingen zijn:
- het bevorderen van duurzame vrede en ontwikkeling, gebaseerd op de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens;
- het opkomen voor een rechtvaardige economie;
- het bestrijden van discriminatie, racisme en uitbuiting;
- het voork_men van gewapende conflicten en het vreedzaam oplossen van alle conflicten;
- het ijveren voor steeds verdergaande ontwapening en demilitarisering van de samenleving;
- de gelijkwaardige deelname van vrouwen aan vredesonderhandelingen en aan alle besluitvorming inzake oorlog en vrede.

WILPF-Nederland formuleert in de Nederlandse situatie nationale taken, die afgestemd zijn op het internationale programma; zij is gericht op voorlichting en publieke en politieke beïnvloeding, in nauwe samenwerking met landelijke netwerken.

Deze publicatie is verzorgd door de Politieke Werkgroep, waarin beide organisaties samenwerken.

Adressen van de belangrijkste politieke partijen

Partij van de Arbeid – Landelijk Bureau
Postbus 1310 1000 BH Amsterdam
Tel. 020 5512155 / E-mail: pvda@pvda.nl

VVD – Landelijk Bureau
Laan Copes van Cattenburg 52 2500 GB Den Haag
Tel. 070 3613061 / E-mail: algsec@vvd.nl

CDA – Landelijk Bureau
Buitenom 18 Postbus 30453 2512 XA Den Haag
Tel. 070 3424888 / E-mail: cda@cda.nl

Christen Unie – Landelijk Bureau
Puntenburgerlaan 91 Postbus 439 3812 CC Amersfoort
Tel. 033 4613546 / E-mail: bureau@christenunie.nl

GroenLinks – Landelijk Bureau
Oude Gracht 321 3511 PK Utrecht
Tel 030 2399900 / E-mail: info@groenlinks.nl

SP – Landelijk Bureau
Vijverhofstraat 65 3032 CS Rotterdam
Tel. 010 2435555 / E-mail: sp@sp.nl

SGP – Landelijk Bureau
Laan van Meerdenvoort 165 2517 AZ Den Haag
Tel. 070 3456226 / E-mail: partijbureau@sgp.nl

D'66 – Landelijk Bureau
Laan van Meerdervoort 50 2517 AZ Den Haag
Tel. 070 3566066 / E-mail: info@D66.nl

LPF – Partijkantoor
Zonweg 59 2516 AK Den Haag
Tel. 070 3858502 / E-mail: info@lijstpimfortuijn.nl

Vrouwen voor Vrede
Postbus 963
3800 AZ Amersfoort
Tel. 033 4622755
E-mail: vrouwenvoorvrede@antenna.nl

WILPF
Obrechtstraat 43
3572 EC Utrecht
Tel. 030 2714376

Voor nabestellingen:
Politieke Werkgroep
030 6063551
E-mail: vanzandbergen@wxs.nl

juni 2006